

Könyvtárügyünk néhány fontos kérdése az Országos Könyvtárügyi Tanács 1957. évi munkájának tükrében

Hosszú szünet után május 4-én ült össze ismét az *Országos Könyvtárügyi Tanács*, hogy könyvtáraink és könyvtári hálózataink legfontosabb és legsürgősebb kérdéseivel — amint azt az Elnöki Tanács múlt évben kiadott törvényerejű rendelete előírta — most már sorozatosan foglalkozzék. Az OKT összehívása és munkájának megindítása annál is inkább szükséges volt, mert az egyes szakterületek önigazgatása, a szakma legjobbjainak tanácsadó tevékenysége nélkülözhetetlen könyvtárügyünk egésze és a *Művelődésügyi Minisztérium Könyvtári osztálya* számára.

A Tanács első ülésén a könyvtári törvény adta elvi alap kiegészült a magyar könyvtárügy egységének igen erőteljes hangoztatásával s a Tanács nagyobb súlyának, operatív jelentőségének követelésével. S hogy ezek a megállapítások nem szavak maradtak csupán, azt az idei év első ülésének lefolyása, a minisztériumi osztály és a Tanács együttműködésének megvalósulása s a tanácsülést rögtön követő bizottsági munka aktivitása, könyvtárügyünk fontos kérdéseinek felvetése, tudatosítása bizonyította.

Az OKT első idejének természetesen az volt a feladata, hogy megteremtse a munka megindításának szervezeti feltételeit. Az elvi alapok adva voltak a múlt évi könyvtárügyi törvényben s — mint már hangsúlyoztuk — inkább arra volt szükség, hogy tudatosítsuk a Tanács működésének átfogó jelentőségét. Annál inkább munkálkodnunk kellett a szervezeti formák, a helyes munkafeltételek kidolgozásán.

Mindenekelőtt be kell számolni arról, hogy a 25 tagot számláló Tanács elég jelentékeny mértékben átalakult. A Tanács eddigi elnöke, *Varjas Béla* lemondott elnöki tisztségéről és tanácstagságáról; az új elnök kinevezéséig a Tanács elnökhelyettes és a titkár, *Kondor Istvánné* irányítják a Tanács ügyintézését. A kivált vagy lemondott tanácsstagok helyét a következő szakemberek foglalták el: *Becski Andorné*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 8. számú könyvtárának vezetője, *Domanovszky Ákos*, a budapesti Egyetemi Könyvtár h. igazgatója, *Jánszky Lajos*, az Országos Műszaki Könyvtár igazgatója, *Juhászné Hajdu Helga*, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője, *Kosáry Domokos*, az Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója, *Kovacsics György*, a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárá-

nak vezetője, *Páldy Róbert*, a Veszprémi Megyei Könyvtár vezetője, *Révész Ferenc*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igazgatója, *Szekeres Pál*, a Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárának igazgatója, végül mint meghívott — az Orvostudományi Központi Könyvtár megalakulásáig — *Szandtner Pál*, a budapesti Orvostudományi Egyetemi Könyvtár vezetője. Minden remény megvan rá, hogy a kinevezett új tagok szakértelme és aktivitása — a Tanács régi tagjainak tevékenységével együtt — jelentékeny mértékben emeli majd az OKT munkájának színvonalát s növeli a Tanács súlyát, szerepének jelentőségét.

Az ülés napirendjén két — látszólag érdektelen — téma szerepelt: a könyvtárügyi szakbizottságok átszervezésére vonatkozó javaslat és a könyvtári alapszabályzatok emlegetett 1.018/1956. (III. 9.) számú minisztertanácsi határozat egyes rendelkezéseinek módosítása. De a két pont vitája — különösen az első — s a napirend előtti felszólalások, majd az ülést követő programbizottsági tárgyalás könyvtárügyünk több alapvető fontosságú problémájára mutattak rá és egyúttal a megoldást is biztosították.

A tanácsstagok kérésére *Kondor Istvánné* ismertette az újonnan szervezett Művelődésügyi Minisztérium szervezetét és azon belül a könyvtári osztály megnövekedett szerepét: az átszervezés következtében a magyar könyvtárak 80 százaléka a minisztérium közvetlen vezetése alá került. Ez a tény egymagában is rávilágít arra, hogy a Minisztérium, illetve annak csökkentett létszámmal dolgozó könyvtári osztálya nagyobb mértékben igényli az OKT támogató, tanácsadó, sőt operatív jellegű munkáját.

A továbbiakban a Tanács ülést vezető elnökhelyettes két fontos munkabizottság sürgős megalakítását javasolta. E javaslatot a Tanács határozattá emelte s meghatározott feladatokkal a következő bizottságokat küldte ki:

Programbizottságot (a Tanács elnökhelyettesén és titkárán kívül: *Jánszky Lajos*, *Kiss István*, *Kovács Máté*, *Sallai István* és *Szekeres Pál*); ennek azonnali feladatát a Tanács 1957. évi munkatervének összeállítását s az OKT következő ülése elé terjesztését jelölte meg. Felkérte a bizottságot, hogy a Tanács munkájának hatékonyabbá tételéhez szükséges legsürgősebb személyi és tárgyi javaslatait szintén állítsa össze s terjessze a

Tanács elé. Ilyen módon a programbizottság ideiglenesen az elnökség munkájával van hivatva végezni, addig is, amíg sor kerül annak szervezetszerű megalakítására.

Megalakította továbbá az ún. „*technikai*” bizottságot, melynek sürgős kötelessége lesz dönteni, illetve javaslatot tenni afelől, hogy a nagykönyvtáraink által kért könyvtári laboratóriumi és egyéb technikai felszerelési tárgyak közül melyeket tart alapvető fontosságúaknak, hogy azokat egy esetleges UNESCO technikai segélyprogram keretében kérjük az illetékes UNESCO-szervektől. A bizottság elnöke Domanovszky Ákos, tagjai pedig könyvtáraink legjobb mikrofilm- és technikai szakemberei.

Köhalmi Béla egyetemi tanár az Országos Széchényi Könyvtár nehéz helyzetét tette szóva s javasolta — tekintettel az OSZK fontosságára és országos jelentőségére —, hogy a Tanács siessen a nemzeti könyvtár segítségére, vizsgálja meg problémáit, beleértve a vezetés kérdését is. A Tanács egyhangúan elfogadta az indítványt és felkérte a könyvtári osztályt, hogy vegye igénybe az OSZK problémáinak megoldására a Tanács segítségét, megfelelő bizottságot kérve fel a problémák megvizsgálására és javaslatok tételére.

Kovács Máté egyetemi tanár két fontos javaslatot terjesztett be, kérve egyúttal a sürgősség kimondását is: felhívta a figyelmet arra, hogy a Tanácsnak foglalkoznia kell a magyar könyvtárügy fejlesztésével, problémáival, különös tekintettel arra, hogy a 3 éves terv munkálatai küszöbön állnak. A Tanács elhatározta, hogy az illetékes kormányzati szervekkel (a Tervhivatal elnökével) sürgős tárgyalásokat kezd e fontos kérdés jó megoldása érdekében. Másik javaslata a régiségekben értékes egyházi könyvtárak válságos helyzetére utalt: egyes helyi pénzügyi szervek csaknem minden személyzeti és dologi támogatást megvonnak a nagy értéket őrző egyházi könyvtáraktól (példának a debreceni Református Kollégium Könyvtárát hozta fel), s így a tudományos kutatást ezen a vonalon komoly veszély és károsodás fenyegeti. A Tanács úgy határozott, hogy Waldapfel Esztert — aki már korábban is foglalkozott ezzel a kérdéssel — felkéri az ügy felderítésére és a megfelelő javaslat elkészítésére.

A napirend első pontja — a *könyvtárügyi szakbizottságok megalakítása* — alapos és elmélyedő vitát váltott ki. A magyar könyvtárügy gyors fejlődése az elmúlt évtizedben arra készítette a könyvtárügy vezető szerveit, hogy az egyes időszerű kérdések kidolgozására bizottságo-

kat hozzanak létre. Ezek a bizottságok különféle könyvtári szerveknél (Minisztériumi osztály, Tanács, OSZK Módszertani osztálya, akadémiai Könyvtártudományi Bizottság) működtek s bár egyenként mind hasznos célkitűzéssel indultak, sok esetben párhuzamos munkát végeztek. Mivel kétségtelenné vált, hogy a különféle szakbizottságok egységes irányítása igen lényeges, továbbá az Országos Könyvtárügyi Tanács hatásos és operatív munkája csak a szakbizottságok segítségével valósítható meg, szinte önként adódott, hogy a megfelelően tagolt szakbizottságokat az OKT szerveivé kell változtatni. Így lehetőség lesz arra, hogy e szakbizottságok egyszerre legyenek a könyvtárügy állami vezetése és módszertani irányítása számára legfőbb szakmai tanácsadó szervek és az egyes szakproblémákat kidolgozó munkaközösségek.

A vita, majd az azt követő programbizottsági tárgyalás alapján kikristályosodott a szervezeti forma is: leghelyesebb, ha a szakbizottságok elnökei általában tanácstagok lesznek, a titkári és adminisztrációs feladatokat az OSZK Módszertani Osztályának megfelelő munkatársai látják el, tagjaiul pedig az ország legjobb szakkönyvtárosait kéri fel. A szakbizottságok természetesen a Tanácsnak felelősek munkájukért. Felmerült az a helyes javaslat is (Szekeres Pál), hogy a Tanács a szakbizottságok által kidolgozott témákat kiadványsorozatban tegye közzé. A plénum vitája, majd a tanácsülést követő programbizottsági tárgyalás alapján minden valószínűség szerint a következő szakbizottságok fognak a közeljövőben megalakulni: *könyvtárpolitikai és könyvtárügyi, könyvtárigazgatási, könyvtáráépítési és berendezési szakbizottságok, a képzés és továbbképzés szakbizottsága, könyvalapbizottság, szerzeményezési szakbizottság, a katalóguskérdések szakbizottsága, Országos Osztályozó Bizottság, olvasószolgálati, állományvédelmi és raktározási, bibliográfiai, dokumentációs szakbizottságok, a könyvtári technika és mikrofilm szakbizottsága, végül ifjúsági- és gyermekkönyvtárügyi szakbizottság.* Természetesen kifejezésre jutott az a helyes vélemény is, hogy a szakbizottságok merev, „örökérvényű” rendszeréhez hiba lenne ragaszkodni, hiszen az élet, a fejlődés állandóan támaszthat új követelményeket.

A *minisztertanácsi rendelet néhány pontjának módosítása* könyvtárügyünk mai helyzetéből és időszerű feladataiból következik. Így például azt javasolja a Tanács, hogy a Gorkij Könyvtár — mely eddig állami orosznyelvű könyvtárként működött — a jövőben állami idegennyelvű irodalmi könyvtárrá fejlesztendő.

Az Orvostudományi Központi Könyvtár és az Országos Pedagógiai Könyvtár létrehozásának új határidejéül 1957. december 31-ét javasolja.

A legnagyobb vita a múzeumi könyvtárhálózat létesítése vagy nem létesítése körül zajlott le. A Tanács tagjai általában — elsősorban a módszertani előnyöket hangsúlyozva — szükségesnek tartják a múzeumi hálózatok létrehozását a kétségtelen tárgyi nehézségek ellenére is. A minisztérium múzeumi osztálya nem értett egyet e könyvtári szakvéleménnyel. Abban mindkét fél megegyezett, hogy a lényeges kérdésben jelenleg nem szabad elhamarkodott döntést hozni és bizottságot kell felkérni a probléma gondos, elemző megvizsgálására.

A programbizottság első értekezletén összeállította a Tanács ez évi munkatervét s azt megvitatásra sürgősen a plénum elé terjeszti. Ha a tanács vita változtat is ezen a programjavaslaton, az máris valószínű, hogy az OKT az év folyamán megvitatja a könyvtári törvényt elmélyítő kiegészítő rendeletek javaslatait (ilyenek pl. a műszaki termelési könyvtárhálózatra, a nemzetközi kiadványcserére, a tudományos könyvtárakban dolgozók képzésére, a szakkönyvtárak besorolására és gyűjtőkörére, a dokumentáció elvi és szervezeti kérdéseire vonatkozó anyagok, illetve rendelettervezetek). De a minisztertanácsi

rendeletből következik a Központi Orvostudományi Könyvtár és az Országos Pedagógiai Könyvtár szervezésére és munkájának megindítására teendő segítő jellegű javaslat is. Foglalkozik még a Tanács — valójában a nyár előtt — az Országos Széchényi Könyvtár és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár alapvető problémáival is. Sor kerül a könyvtári statisztika, a szakmai továbbképzés, a könyvtárközi kölcsönzés, végül a következő év könyvtári szakpublikációival kapcsolatos kérdések megvilágítására is. Közművelődési és szakszervezeti könyvtáraink legnagyobb érdeklődéssel az e hálózatba tartozó könyvtárak állományának elemzését és az elemzéssel kapcsolatos javaslatokat várhatják. Természetesen a meginduló szakbizottsági munka újabb és más témákat is fog a Tanács plénuma elé tárni jóváhagyás céljából.

Nem lesz könnyű megfelelni ideai célkitűzéseinknek, de a feladatok s a megoldásuk nyomán várható eredmények a Tanács munkájában résztvevő könyvtárosainkat minden bizonnyal igen komoly erőfeszítésre fogják sarkallni; e tevékenység nyomán könyvtárügyünk további fejlődése várható.

Haraszhly Gyula

az Országos Könyvtárügyi Tanács
elnökhelyettese

Az Országos Könyvtárügyi Tanács második üléséről

1957 május 18-án tartotta ez évben második ülését a Művelődésügyi Minisztériumban az Országos Könyvtárügyi Tanács. Ezen az ülésen jelölték ki a Tanács szakbizottságainak elnökeit és titkárait, továbbá kisebb módosításokkal jóváhagyták a Tanács ügyrendjét és szervezeti szabályzatát. A Tanács tagjai elfogadták az Országos Könyvtárügyi Tanács 1957 második félévi munkatervét. E terv szerint a Tanács napirendjére kerül még ez év folyamán több, az egész könyvtárügy szempontjából fontos probléma megvitatása, illetve megoldása. Pl: 1. Könyvtárosképzés és továbbképzés, 2. A hároméves könyvtárfejlesztési terv, 3. Rendelettervezet az általános tudományos és tudományos szakkönyvtári munkakörök képzéséhez kötéséről, 4. Rendelet a nemzetközi

kiadványcseréről, 5. Az Országos Pedagógiai Könyvtár szervezete és működésének irányelvei, 6. Budapesti Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának létrehozása, 7. A Közművelődési könyvtárak állományösszetételének problémái, 8. A könyvtárközi kölcsönzés kérdései, 9. A dokumentáció általános elvi kérdései, stb.

Az ülésen napirendre került a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1956. évi 5. sz. törvényerejű rendeletének a műszaki termelési könyvtárhálózatra vonatkozó végrehajtási utasítástervezete.

Az Országos Műszaki Könyvtár vezetője által előterjesztett tervezetet, kisebb módosításokkal a Tanács jóváhagyta.

KÜZLEMÉNY A NEMZETKÖZI CSERERŐL

Az Országos Széchényi Könyvtár, mint nemzeti csereközpont, a Szovjetunióval és a népi demokratikus országokkal kötött kulturális egyezmények keretében nagy mennyiségű könyvet és folyóiratot vesz át az említett országoktól. Ebből az anyagból elsősorban a könyvtárhálózati központok válogatnak, de a Csereközpont a válogatás lehetőségét más könyvtárak számára is biztosítani kívánja. A könyvek válogatása a helyszínen (Országos Széchényi Könyvtár Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya, Budapest, VIII., Puskin u. 26.) történik, minden szerdán reggel 9 és 12 óra között.

A Csereközpont az írásban vagy szóban bejelentett igénylések alapján rendszeresen és in-

gyenesen megküldi a következő folyóiratokat (1957 elejétől):

SZOVJETUNIO: Novüe knigi za rubezsom. Szerija A. Matematika, Mehanika, Asztronomija; Szerija B. Tehnika; Szerija V. Biologija, Szelszkoje Hozjajstvo; Ukrainszkij fizicsnij zszurnal (Ukrán Akadémia kiadványa.)

CSEHSZLOVÁKIA: Tehnicka práca.

NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG: Bergbautechnik, Chemische Technik, Energietechnik, Fertigungstechnik, Der Handel, Die Holzindustrie, Der Maschinenbau, Plaste und Kautschuk, Schweisstechnik. Die Technika. (O. Sz. K.)